

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

RKR-61-26/07/DN- 5 /07

Kraków, dn. 18 czerwca 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 55/2007

Na podstawie art. 23c ust. 1 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 ww. tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172, ze zm.), w związku z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331,) po przeprowadzeniu – z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę stosowaną przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Oświęcimiu, polegającą na stosowaniu we wzorcu umowy o świadczenie usług edukacyjnych postanowień w brzmieniu:

1. „(...) O wysokości opłat Uczelnia powiadamia Studenta/Studentkę poprzez informację na tablicy ogłoszeń, zmiana ta nie wymaga zawarcia aneksu do niniejszej umowy”
2. „W przypadku skreślenia Studenta/Studentki z listy studentów, w tym z powodu rezygnacji z pobierania nauki w Uczelni, uiszczone opłaty nie podlegają zwrotowi, z zastrzeżeniem ust. 2. W takim przypadku Student/Studentka jest także zobowiązany/a do zapłaty wszelkich nieuiszczonych opłat należnych Uczelni za okres pobierania nauki, w tym za semestr, w którym nastąpiło skreślenie”
3. „Jeżeli Student/Studentka złoży pisemną rezygnację ze studiów w ciągu tygodnia od daty rozpoczęcia zajęć, otrzymuje zwrot całości wpłaconej sumy. W przypadkach losowych, które nastąpiły po tym terminie, istnieje możliwość ubiegania się o zwrot części wniesionej sumy”
4. „Strony ustalają, że wszystkie spory wynikłe podczas wykonywania niniejszej umowy będą rozstrzygane polubownie, a w przypadku braku takiej możliwości przez sąd właściwy ze względu na siedzibę Uczelni”

które są zbieżne z postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone

i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Oświęcimiu (dalej też „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia przedłożyła wzór *Umowy dotyczącej zasad pobierania nauki w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Oświęcimiu w formie studiów niestacjonarnych*.

Analiza przedłożonego wzorca umowy wykazała, iż zawiera on postanowienia, zbliżone treścią do klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

I tak:

1. zdanie czwarte § 4 ust. 3 wzorca umowy w brzmieniu:

„(...) O wysokości opłat Uczelnia powiadamia Studenta/Studentkę poprzez informację na tablicy ogłoszeń, zmiana ta nie wymaga zawarcia aneksu do niniejszej umowy”

jest zbliżone treścią do postanowienia wpisanego do Rejestru w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 756, w brzmieniu;

2. postanowienie § 5 ust. 1 wzorca umowy w brzmieniu:

„W przypadku skreślenia Studenta/Studentki z listy studentów, w tym z powodu rezygnacji z pobierania nauki w Uczelni, uiszczone opłaty nie podlegają zwrotowi, z zastrzeżeniem ust. 2. W takim przypadku Student/Studentka jest także zobowiązany/a do zapłaty wszelkich nieuiszczonych opłat należnych Uczelni za okres pobierania nauki, w tym za semestr, w którym nastąpiło skreślenie”

jest zbliżony treścią do postanowień wpisanych do ww. Rejestru w dniu 3 sierpnia 2006 r. pod nr 804

3. postanowienie § 5 ust. 2 wzorca umowy w brzmieniu:

„Jeżeli Student/Studentka złoży pisemną rezygnację ze studiów w ciągu tygodnia od daty rozpoczęcia zajęć, otrzymuje zwrot całości wpłaconej sumy. W przypadkach losowych, które nastąpiły po tym terminie, istnieje możliwość ubiegania się o zwrot części wniesionej sumy”

jest zbliżony treścią do postanowień wpisanych do ww. Rejestru w dniu 2 grudnia 2005 r. pod nr 579;

4. postanowienie § 9 wzorca umowy w brzmieniu:

„Strony ustalają, że wszystkie spory wynikłe podczas wykonywania niniejszej umowy będą rozstrzygane polubownie, a w przypadku braku takiej możliwości przez sąd właściwy ze względu na siedzibę Uczelni”

jest zbliżony treścią do postanowienia wpisanego do ww. Rejestru w dniu 8 sierpnia 2006 r. pod nr 817.

Uwzględniając powyższe, w dniu 19 lutego 2007 r., postanowieniem Nr RKR-139/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Państwową Wyższą

Szkołę Zawodową w Oświęcimiu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu przywołanych wyżej postanowień umownych, które są zbieżne z klauzulami wpisanymi do na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania – pismem z dnia 7 marca 2007 r. - Uczelnia uznała stanowisko Prezesa UOKiK informując, iż stosowany przez nią wzorzec umowy został zmodyfikowany. Jednocześnie Uczelnia przedłożyła nowy wzór umowy, w którym dokonano następujących zmian:

1. zdanie czwarte § 4 ust. 3 – zostało wykreślone;

dopisano nowy ustęp o treści: *„Podwyższenie opłat będzie następowalo w drodze wypowiedzenia warunków niniejszej umowy złożonego w terminie do 31 sierpnia danego roku akademickiego, ze skutkiem na dzień 1 października kolejnego roku akademickiego”* (§ 4 ust. 5)

2. treść § 5 ust. 1 została zmieniona i obecnie brzmi: *„ W przypadku skreślenia Studenta/Studentki z listy studentów, w tym z powodu rezygnacji z pobierania nauki, za semestr, w którym nastąpiło skreślenie Uczelni przysługuje opłata w wysokości proporcjonalnej do okresu pobierania nauki powiększona o koszty manipulacyjne stanowiące równowartość 10% kwoty będącej różnicą pomiędzy całą opłatą za semestr, a kwotą wynikającą z okresu pobierania nauki”*;

dopisano nowy ustęp o treści: *„W sytuacji gdy opłata została już uiszczona w całości różnica między wpłaconą kwotą a opłatą należną podlega zwrotowi w terminie 14 dni od daty skreślenia”* (§ 5 ust. 2)

3. poprzedni § 5 ust. 2 otrzymał nowe brzmienie: *„Jeżeli student złoży pisemną rezygnację ze studiów w ciągu tygodnia od daty rozpoczęcia zajęć, otrzymuje zwrot całości wpłaconej sumy”*.

4. treść § 9 została usunięta.

Ponadto, Uczelnia poinformowała, iż w odniesieniu do umów zawartych na bazie poprzedniego wzorca, w najbliższym czasie przedłoży studentom aneksy uwzględniające wprowadzone zmiany.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu uczelnią publiczną, wpisaną do Rejestru państwowych wyższych szkół zawodowych, prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nr 31. Uczelnia działa na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005 nr 164 poz.1365) i przepisów wykonawczych oraz statutu zatwierdzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się w formie studiów stacjonarnych – nieodpłatnie, oraz w formie studiów niestacjonarnych – odpłatnie.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, organizacja i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzorzec umowy regulującej zasady odpłatności za studia niestacjonarne jest wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., którego

postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia – w myśl art. 4 pkt 1 lit.a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów - jest traktowana jako przedsiębiorca, tj. osoba prawna organizująca i świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII Amc 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż w dniu 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie *ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331)*. Stosownie do art. 131 tej ustawy – do postępowań wszczętych na podstawie dotychczas obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Biorąc zatem pod uwagę, iż przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zostało zakończone - w niniejszej sprawie zastosowane zostały przepisy ustawy dotychczasowej.

Treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanego przez Uczelnię wzorca umownego. Wzorzec ten ma zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczy on zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Szkoły, co oznacza, że może mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem, niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę

naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowanym działaniem Uczelni w niniejszej sprawie jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – studentów - zapisami we wzorcu umowy, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵§2 k.p.c.

Oznacza to, że bezprawnym jest stosowanie w obrocie z konsumentami postanowień, które zostały wpisane do rejestru, nawet jeżeli postanowienia te stosują przedsiębiorcy niepozowani w procesie przed SOKiK na podstawie art.479³⁶⁻⁴⁵ k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest

wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy zawieranej ze studentami następujące postanowienia:

1. *„(...) O wysokości opłat Uczelnia powiadamia Studenta/Studentkę poprzez informację na tablicy ogłoszeń, zmiana ta nie wymaga zawarcia aneksu do niniejszej umowy”*
(zdanie czwarte § 4 ust. 3)
2. *„W przypadku skreślenia Studenta/Studentki z listy studentów, w tym z powodu rezygnacji z pobierania nauki w Uczelni, uiszczone opłaty nie podlegają zwrotowi, z zastrzeżeniem ust. 2. W takim przypadku Student/Studentka jest także zobowiązany/a do zapłaty wszelkich nieuiszczonych opłat należnych Uczelni za okres pobierania nauki, w tym za semestr, w którym nastąpiło skreślenie”*
(§ 5 ust.1)
3. *„Jeżeli Student/Studentka złoży pisemną rezygnację ze studiów w ciągu tygodnia od daty rozpoczęcia zajęć, otrzymuje zwrot całości wpłaconej sumy. W przypadkach losowych, które nastąpiły po tym terminie, istnieje możliwość ubiegania się o zwrot części wniesionej sumy”*
(§ 5 ust. 2)
4. *„Strony ustalają, że wszystkie spory wynikłe podczas wykonywania niniejszej umowy będą rozstrzygane polubownie, a w przypadku braku takiej możliwości przez sąd właściwy ze względu na siedzibę Uczelni”*
(§ 9)

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

ad 1

Treść § 4 ust. 3 wprowadza zasadę, że zmiany wysokości opłat za studia nie wiążą się z koniecznością zmiany umowy zawartej przez studenta z Uczelnią, a zmiany te podawane są do wiadomości studentów za pośrednictwem tablicy ogłoszeń

Taki tryb powiadamiania o zmianie jednego z najistotniejszych elementów umowy nie gwarantuje studentowi uzyskania rzetelnej informacji

Jak stwierdził Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 5.10.2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05), umowa łącząca studenta i Uczelnię ma charakter umowy ciągłej i podlega rygorom umów konsumenckich, określonym w art. 384 i 384¹ k.c. Zgodnie z ich treścią, ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzory umów, regulaminy, wiążą drugą stronę, jeżeli zostały jej doręczone przy zawarciu umowy. Dotyczy to również zmiany wzorca umowy w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, jeżeli druga strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie.

Przepisy Kodeksu cywilnego nakładają zatem na Uczelnię obowiązek doręczania studentom obowiązujących ich wzorców umowy oraz wszelkich zmian zawartej z nimi umowy. Wyłączenie tego obowiązku – co ma miejsce w rozpatrywanym przypadku –

stanowi niedozwolone postanowienie umowne (tak też SOKiK w uzasadnieniu wyroku z dnia 28.09.2005 r. sygn. akt XVII Amc 18/2005).

Wobec powyższego Prezes UOKiK uznał, iż postanowienie § 4 ust. 3 wzorca umowy jest zbieżne z następującą klauzulą umieszczoną w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone:

- *„Uczelnia zastrzega sobie prawo zmiany warunków niniejszej umowy, które nastąpi przez zarządzenie Kanclerza Wyższej Szkoły Edukacyjnej w Łodzi, nie wymaga to wypowiedzenia warunków niniejszej umowy. zarządzenia podane zostaną do wiadomości studentów przez ogłoszenie na tablicy informacyjnej oraz w Dziekanacie”.*
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 756:

Powyższa klauzula umowna wskazuje, że zmiana umowy zawartej ze studentem może być dokonana przez zarządzenie Kanclerza, którego treść podawana jest do wiadomości studentów za pośrednictwem strony internetowej. Zatem, skoro wysokość opłat jest jednym z elementów zawieranej ze studentami umowy należy uznać, iż Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 4 ust. 3, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad 2 i 3

Postanowienie § 5 ust. 1 wzorca umowy wskazuje, iż w przypadku rezygnacji studenta ze studiów w trakcie roku akademickiego lub skreślenia go z listy studentów, wniesiona opłata za studia (czesne) nie podlega zwrotowi. Z kolei ust. 2 ww. przepisu przewiduje możliwość zwrotu całości wniesionej opłaty o ile student wypowie umowę w okresie do tygodnia od daty rozpoczęcia zajęć. Po tej dacie zwrot wniesionych opłat jest możliwy jedynie w przypadku, gdy rezygnacja z nauki nastąpiła z przyczyn losowych. Podkreślenia wymaga, iż analizowany przepis nie precyzuje, jakie przyczyny będą uznane za losowe, a ponadto – o jaką część wniesionych opłat student może się ubiegać tytułem ich zwrotu.

Wobec treści ww. postanowień należy uznać, że student, który uiścił chesne w formie jednorazowej wpłaty, a w trakcie roku akademickiego został skreślony z listy studentów lub też rozwiązał umowę, nie uzyska zwrotu tej części opłaty, która odpowiada okresowi nauki po skreśleniu z listy lub rozwiązaniu umowy, a więc okresowi, w którym nie korzysta już z usług świadczonych przez Uczelnię.

Jak już wyżej wskazano, umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych jest umową, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Nie można też – zgodnie z § 3 tego przepisu – rzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiścić ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Autorytarne stwierdzenie, że Uczelnia nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne

świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Stosowane przez Uczelnię postanowienie stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Postanowienie takie uznane już zostało kilkakrotnie przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone, gdyż zgodnie z art. 385³ pkt 13 k.c. niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie, które przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Prezes UOKiK uznał, że zapis z § 5 ust. 1 wzorca umowy jest zbieżny z następującymi klauzulami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3.04.2006 r. pod nr 625: „*W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3.06.2006 r. pod nr 804: „*W przypadku rezygnacji ze studiów w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego i Turystyki w Sopocie lub w przypadku skreślenia z listy studentów z przyczyn regulaminowych wpłacone czesne za dany semestr i wszystkie poprzednie nie podlega zwrotowi*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 25.08.2006 r. pod nr 833: „*Czesne nie podlega zwrotowi, jeżeli student w trakcie semestru przerwał studia*”,

natomiast postanowienie § 5 ust. 2 – za zbieżne z postanowieniem wpisanym do Rejestru w dniu 2.12.2005 r. pod nr 579, w brzmieniu: „*Przed upływem 30 dni od dnia rozpoczęcia zajęć pierwszego semestru na pisemny wniosek studenta składającego rezygnację ze studiów, przysługuje mu zwrot 80% wniesionej opłaty czesnego za semestr. po upływie tego terminu zwrot nie przysługuje*”

W świetle powyższego należy uznać, iż Uczelnia, stosując postanowienia § 5 ust. 1 i ust. 2 wzorca umowy, dopuściła się stosowania klauzul wpisanych już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad 4

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego mówiąc o właściwości miejscowej sądów można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą i wyłączną.

Podstawowa zasada – dotycząca właściwości ogólnej – wyrażona została w art. 27 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i następne k.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 k.p.c.

Wzorzec umowy stosowany przez Uczelnię już z samej istoty wzorca umownego nie może być poczytywany za uzgodniony indywidualnie w myśl art. 46 k.p.c. Zawiera on bowiem zbiór gotowych i opracowanych przez Uczelnię postanowień, na których brzmienie student nie ma wpływu.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemienne.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby szkoły wyższej (art. 30 k.p.c.).

W przypadku, gdy powodem jest szkoła wyższa, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby szkoły wyższej (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Wskazać również należy, iż zapis taki stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Zgodnie z art. 385¹ pkt 23 Kodeksu cywilnego, niedozwolonym postanowieniem umownym jest w szczególności to, które wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Prezes UOKiK uznał zatem, iż zapis z § 9 wzorca umowy narzucający rozpoznanie sporów wynikłych z zawartej umowy w sądzie właściwym dla Uczelni, jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 6.01.2005 r. pod nr 210: „*Spory mogące wyniknąć z realizacji niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Pośrednika*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 5.05.2005 r. pod nr 388: „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwym dla Impuls School*”.
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 11.07.2005 r. pod nr 493: „*Spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem umowy Strony poddają rozstrzygnięciu sądu powszechnego właściwego dla siedziby pozwanego*”;

Powyżej wskazane klauzule dotyczą narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 9 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do

Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”*.

Stosowany przez Uczelnię wzorec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki zastały spełnione, co oznacza, iż Uczelnia dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

W tym miejscu Prezes UOKiK uwzględnił, iż Uczelnia uznała jego stanowisko, co skutkowało zmianą kwestionowanych zapisów we wzorcu umowy. Jednakże, do daty wydania niniejszej decyzji, nie zostało udokumentowane praktyczne odstąpienie od stosowania w umowach kwestionowanych postanowień np. poprzez przeprowadzenie akcji aneksowania dotychczasowych umów. W ocenie Prezesa UOKiK samo oświadczenie o dokonaniu zmian we wzorcu umownym niej jest wystarczającym dowodem do stwierdzenia zaniechania zarzucanej praktyki.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKiK w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechania.

Mając powyższe na uwadze, postanowiono, jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie - 31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymuje:

1. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu
ul. Kolbego 8
32-600 Oświęcim
2. RKR a/a.